

Herstelrecht in detentie in NL ontwikkelingen en kansen

De Kempen – HCA, Hasselt studiedag
16 oktober 2017

1. Introductie
2. Beleid Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)
3. Herstelrecht in Penitiaire Inrichtingen (PI's)
& Justitiële Jeugdinrichtingen (JJI's)
4. Huis van Herstel
5. Wetsvoorstel
6. Groeimodel

dr. Annemieke Wolthuis
info@annemiekewolthuis.nl

[Restorative Justice Nederland: www.restorativejustice.nl](http://www.restorativejustice.nl)

Justitiële Jeugdinrichtingen

- JJI: gesloten instelling voor jongeren met jeugddetentie of maatregel tot plaatsing in een justitiële jeugdinrichting (PIJ/'jeugd-tbs').
- Uitvoering straffen en maatregelen van het jeugdstrafrecht
- Jeugdstrafrecht: 12-18 jaar oud met uitloop tot 23 sinds adolescentenrecht (2014)
- Eén Rijks Justitiële Jeugdinrichting; bestaat uit drie locaties & vier particuliere jeugdinrichtingen
- In de JJI's samen verblijven dagelijks ongeveer 500 jeugdigen. Verblijfsduur varieert van 2 tot 420 dagen en bedraagt gemiddeld ongeveer 68 dagen.

1. Introductie

Annemieke Wolthuis

- Onderzoeker, trainer, mediator
- Restorative Justice Nederland

www.restorativejustice.nl

- Vice-voorzitter European Forum for Restorative Justice er (EFRJ)

www.euforumrj.org

- Proefschrift: herstelrecht & kinderrechten, Boom juridische uitgevers, 2012
- Redactie Tijdschrift voor Herstelrecht

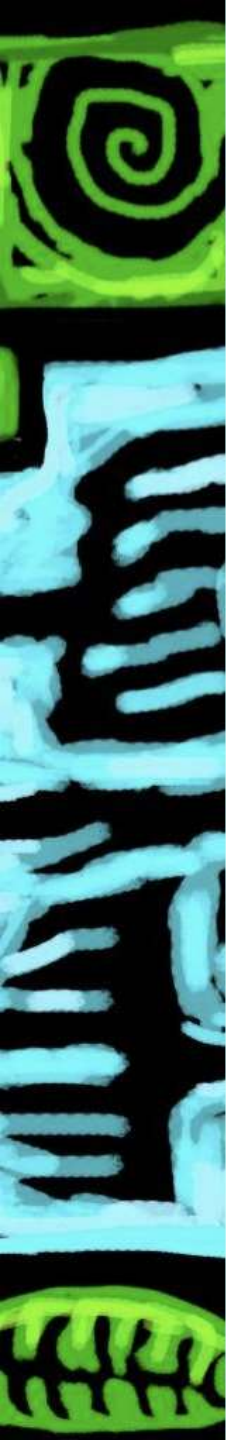
Intro juvenile justice

Annemieke
Wolhuis

Herstelrecht, een kinderrecht

Voorstellen voor integratie van herstel
in het hart van het jeugdstrafrecht

PROBEER HET- model

- Model jeugdstrafrecht & herstelrecht op basis van de int regels (IVRK & General Comment 10 CRC):
- **Preventie** eerst!
Rechten van het kind bepalend
- **Opvoeding** centraal
- **Belang** van het kind voorop
Eigen ontwikkeling en verantwoordelijkheid benadrukken
- **Emotie** toelaten, slachtoffers betrekken
- **Re-integratie** als doel stellen
- **Herstellen** waar mogelijk
- **Eventueel** straf, maar opsluiten als uiterste middel
- **Toets** mensenrechten (Wolthuis, 2012)

Herstelrecht in NL

- Langzaam
- Initiatieven sinds jaren 90
- Veel rond jeugd
- Slachtoffer-dadergesprekken
- Eigen kracht conferenties
- Mediation in strafzaken sinds 2015
- Herstelgericht werken in scholen & wijken, buurtbemiddeling

Vormen van herstel

Herstelgericht werken binnen detentie:

- Zelfherstel van de gedetineerde
- Herstel richting de achterblijvers (partner, kinderen, familie, vrienden)
- Herstel richting het slachtoffer
- Herstel richting de gemeenschap (de buurt / woonomgeving of samenleving in bredere zin)

**SHUT
UP!!**

Herstel vanuit een drievoudig perspectief

Slachtoffer:

Versterken

Compenseren

Erkennen

Herstel

C

Gemeenschap:

Steun: behoeften
en bijdragen

Rechtzetten en
herstellen
(vredemakende
functie)

De hersteldriehoek

A

B

Dader:

Begrijpen

Schuld (schaamte)

Verantwoorden

Resocialiseren

Films & boeken

- Als ik je zie dan groet ik je
- <http://viewpointdocs.com/filmview/als-ik-je-zie-dan-groet-ik-je/>
- Herstelestafette:
<https://vimeo.com/163681120>
- Reynaldo Adames:
<http://www.adames.nl/>

Beleid DJI

- Programma 'Modernisering Gevangeniswezen' 2009: veilige & menswaardige detentie > bijdrage aan veiligheid samenleving en het bevorderen van de re-integratie van de (ex-)gedetineerde
- Kerndoel: *persoonsgerichte* aanpak gebaseerd op *levensloopbenadering*: voor iedere gedetineerde specifiek bekijken welke interventies en activiteiten tijdens detentie een bijdrage kunnen leveren aan het verkleinen van de kans op recidive.

Slachtoffergericht

- Pilot Slachtoffergericht Werken binnen DJI (2013-2016): voorgevangeniswezen het uitvoeringsprogramma van de visienota 'Recht doen aan Slachtoffers' (feb 2013)
- Masterplan DJI 2013-2018: optimale beveiliging, vergaande versobering & goedkoper werken, max zelfredzaamheid en een juist zorg- en/of behandelaanbod, maar ook: positie van slachtoffers en nabestaanden
- Reclassering: ambassadeurs sl gericht werken
- Regeerakkoord 2017: herstelrecht als innovatie, ook bij jeugd centraal

Herstelplannen

- DJI beleid: per PI per 1 januari 2018 een herstelplan opstellen
- Format en pilot is in het kader van het programma Slachtoffergericht werken ontwikkeld door Restorative Justice NL, staffunctionarissen ketensamenwerking & herstelconsulenten
- Vergt: cultuurverandering & training

3. De praktijk

- Aanbieders: Perspectief Herstelbemiddeling (slachtofferdadergesprekken), strafrechtsmediators (mediation in strafzaken), Eigen Kracht Centrale (herstelconferenties)
- Vormen herstel voor, tijdens & na zitting
- herstelconsulenten binnen PI's en JJI's: werken met gedetineerden aan bewustwording en aanspreekpunt voor vragen rondom herstel, schuld- en schaamtegevoelens en bemiddeling

Herstelgerichte detentie

- Rol geestelijke verzorging & re-integratiecentra
- Cursussen Puinruimen, Dapper ed. SI bewust en eigen verantwoordelijkheid
- Bewustwording en voorlichting over voordelen herstelrechtelijke procedure
- Nieuwe ontwikkeling: inzet van mediation en slachtoffer-dadergesprekken in de eindfase van detentie gedurende het toekennen van verlof en vrijheden aan gedetineerden

Bewustwording

- In 2014 DJI en Perspectief Herstelbemiddeling: grote voorlichtingstour langs alle PI's: 5000 mensen bereikt
- Gevangenenzorg Nederland: SOS cursussen over schuld, schaamte en slachtoffers & Building Bridges
- ex-gedetineerden en slachtoffers als ervaringsdeskundigen

Effect cursussen

- *“Vanaf SOS Building Bridges is alles anders”, zegt Ricardo*. “Sinds ik de slachtoffers heb ontmoet, kan ik alleen maar erkennen wat ik fout heb gedaan. Ik ga vanwege hen andere keuzes maken. Bij alles wat ik doe, staan zij me voor ogen. Hun pijn heb ik gezien. Ik ga proberen in contact te komen met mijn slachtoffers, omdat ik bereid wil zijn hun vragen en boosheid te horen en misschien zo bij te dragen aan hun herstel.”*

Training & scholing

- Opleidingsinstituut DJI & Restorative Justice Nederland (RJN), Perspectief Herstelbemiddeling + herstelconsulenten: ruim 20 cursussen Slachtoffergericht werken
- RJN in opdracht van DJI in 4 jaar ruim 30 verdiepende Masterclasses voor casemanagers, penitentiair inrichtingswerkers, geestelijk verzorgers, afdelingshoofden en leden van managementteam & directie

Belang ervaringsdeskundige

- Gevangenisdirecteur:
“Ik geloof niet meer in bijeenkomsten waarin enkel professionals zitten te praten over gedetineerden en slachtoffers. Daarom ga ik alleen nog maar naar bijeenkomsten waar de betrokkenen zelf ook aan tafel zitten en een stem hebben”.

4. Huis van herstel

- RJN & 30 partners: project Huis van Herstel in detentie en nazorg
- In vijf bijeenkomsten gewerkt aan overzicht alle aanbod partners op het gebied van herstel- en slachtoffergericht werken: staalkaart van dat aanbod
- Werkgroepen, o.a. cultuurverandering en plan PI Almelo, samenwerking met partners België kleinschalige voorzieningen

Doelstelling

- *“Het Huis van Herstel moet bijdragen aan een samenleving waarin het vanzelfsprekend(er) wordt dat alle betrokkenen gevraagd wordt wat zij nodig hebben om te herstellen na een delict/incident/wandaad. Het gaat er daarbij om dat de mensen zelf centraal staan en een stem krijgen en niet uitsluitend de instanties die werken vanuit procedures. Ook is het van belang dat een bredere kring van betrokken en geschrokken burgers mee mag denken.”*

Groeimodel

- Herstelplan is onder meer gebaseerd op het in 2013 door RJN ontwikkelde organisatorisch groeimodel herstelgericht werken (maturity grid): instrument voor zelfanalyse dat gebruikt wordt om de praktijk op een aantal dimensies verder te verbeteren: waar sta je als gevangenis?

Maturity Grid: elementen

Organisatieaspecten

Visie en beleid

Werkwijze

Expertise

Cultuur

Samenwerking

Ontwikkelfase:

Fase 0: Geen interesse

Fase 1: Oriëntatie

Fase 2: Beschrijving

Fase 3: Interne borging

Fase 4: Externe borging

Organisatorisch Groeimodel Herstelgericht Werken voor justitiële organisaties (Restorative Justice Nederland, 2013)

Activiteit	Fase 0: Desinteresse	Fase 1: Oriëntatie	Fase 2: Beschrijving	Fase 3: Interne borging	Fase 4: Ketenbrede borging
Visie & Beleid	Afwezig	Ad hoc	Op enkele afgebakende gebieden	Structureel, integraal geborgd en gedragen	Intern en extern geborgd en gedragen
Werkwijze	Afwezig	Eerste initiatieven door individuele voortrekkers	Methodiekbeschrijving, richtlijnen, protocollen e.d.	Geïntegreerd in reguliere werkprocessen en organisatorische randvoorwaarden gerealiseerd	Geïntegreerd in ketenbrede werkprocessen
Deskundigheid	Afwezig	Enige kennis over herstelgericht werken bij enkele individuele voortrekkers	Enige ervaring met en kennis over herstelgericht werken bij enkele afdelingen/functies	Adequate (en actueel gehouden) kennis en ervaring binnen hele organisatie	Adequate (en actueel gehouden) kennis en ervaring binnen hele keten
Cultuur	Afwezig	Herstelgerichte werkhouding bij enkele individuele voortrekkers	Herstelgerichte werkhouding bij enkele afdelingen/functies	Voldoende draagvlak en herstelgerichte cultuur binnen hele organisatie	Voldoende draagvlak en herstelgerichte cultuur binnen de hele keten
Samenwerking met externe partners	Afwezig	Ad hoc	Good practices	Structureel en geprotocolleerd met gekwalificeerde externe aanbieders	Structureel en geprotocolleerd met alle (keten)partners

5. Uniek burgerinitiatief:

Voorstel van Wet strekkende tot de invoering van een herstelgerichte afdoening via bemiddeling in strafzaken in het Wetboek van Strafvordering (titel III B), inclusief Memorie van Toelichting

Artikel I – definities

Artikel II – het recht te doen onderzoeken of bemiddeling mogelijk is

Artikel III – het actief bijdragen aan bemiddeling door politie en rechterlijke macht

Artikel IV – het onderzoek voorafgaand aan de bemiddeling

Artikel V – de bemiddeling

Artikel VI – het bemiddelingsresultaat

Artikel VII – minderjarige slachtoffers en verdachten

En: Penitentiaire beginselenwet / Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen

Artikel 2a

- herstelconsulent
- informatie door medewerkers PI
- recht van veroordeelde op bemiddeling
- tweezijdig verzoek: geen afwijzing mogelijk
- eenzijdig verzoek: wel afwijzing mogelijk
- bij jeugdige gedetineerde: herstelconferentie?
- Titel III.B van overeenkomstige toepassing

